

Naturkraften Marlon Brando

Catherine Gierow har tillbringat julen med sin ungdoms idol. Inte ens hans memoarer rubbar hans ställning.

Marlon Brandos memoarer var kanske ingen lämplig julkupp till svärmor. Om sanningen ska fram är de inte heller något att lämna på salongsbordet när främmande kommer för att glögg i stugan... Karin har dåligt rykte: litterärt är han noll, politiskt på fel sida, ur lagens synvinkel en hopplös bråkstake.

Men mediabranschen fruktar honom som självaste Terminator och Hollywoods vassa tungor menar att gamle girige Marlon vore beredd att spela rollen som monstret i *Alien*... ja, ni vet, den där kladdiga korsningen av geckoödlå och olje-rigg. Men alla vi världens kvinnor och San Franciscos manliga befolkning och... ja, en del andra, struntar i det och förlir begäpade. Kort och gott: vi älskar Marlon.

Den första rebellsymbolen

Med sin muskulösa överkropp, sitt mörkblonda hår, olivhy, gråblå ögon och sin fräcka raggarsstil blev han den amerikanska ungdomens första rebellsymbol. Det var länge sedan men det känns som om det var igår. Iklädd lädertraller, ormskinnsjackska, maffiasmoking och även naken blev han den absoluta stjärnan i fortfarande minns allihoppan – en gigantisk sådan som

stör, förstöt och utplånar allt och alla omkring sig. Med Brando blir allt överdimensionerat och extremt. Han är en naturkraft, en mänsklig orkan som lyder egna koder och struntar i allt vad normer, konventioner och regler heter. Det är, naturligtvis, hans sätt att kvida fram ett osläckligt behov av kärlek och uppmärksamhet: det är OK.

Brando är en mänsklig orkan som struntar i allt vad normer, konventioner och regler heter. Det är hans sätt att kvida fram ett osläckligt behov av kärlek och uppmärksamhet: det är OK.

Mamman var alkoholist och den svage, otrogne Marlon Brando Senior (ja, han hette faktiskt så) lyste mest med sin frånvaro. Brando Juniors liv blir alltså – helt naturligt – en oavbruten kompensationsprocess, ett frenetiskt konsumtionslopp som ökar bokens värde för den statistiskt intresserade (och i mindre grad för skönandarna): Bortslängda miljoner, sjöar av sprit, blodiga slagmål, decennier av psykoanalys, tonvis av absorberad – och omedelbart uppkräkt – mat, protestaktioner med olika etniska grupper, världs-kändisar (superiet med John Kennedy blir en fotnot i världshistorien), en hop giftermål och barn (inget nämns, inget glöms) och tusentals konsumerade kvinnor (två minuter var, exklusiva av- och klädnings och utan dusch). För några år är sedan affischerade basisten i

Rebellen. Marlon Brando som den upproriske styrmannen Fletcher Christian och Trevor Howard som den flirhistoriska baktalade mäster navigatören kapten Bligh i Myteriet på Bounty. Under inspelningen lierade sig Brando med skådespelerskan Tarita, som han senare gifte sig med, och drev regissören Carol Reed att ta båten hem till England i förtid. Filmen fullbordades av Lewis Milestone.

Foto: PRESENS BILD

Stones (55 år, några tänder kvar) 6 000 nedlagda tjejer. Vår Marlon slår honom med god marginal. Han är, som sagt, oöverträffbar.

Om sina tusentals kvinnor säger han – en passant – att de var litet av allt: Rödhåriga Nebraskabor, harlemska afro-amerikanskor, Manhattan-judinnor, leende indiskor, kvickt harpunerade fransyskor, mörka filippinskor, blyga nepale-

siskor, exotiska mongoliskor... name it, alltså! Inga zigenerskor eller eskimåer listas men dem kan han ha glömt. Hans tidiga böjelse för *New York Jewish Princesses* tycks i mogen ålder avta en aning – Tahiti-blommiga små kvinnor kommer i framtiden att få företräde. För att reta gallfeber på Hollywood-kompisar nedlåter han sig att nämna några utvalda vid namn:

Marilyn Monroe, Anna Magnani och... nej, inga fler namn. Ätal kostar skjortan när man heter Brando. Bara de döda kan lugnt citeras.

Vad gäller filmer är han däremot diskret. Att vara skådis är ett kul och lätt sätt att tjäna snabba miljoner. Knappast mera. Visst tycker han att de 18 miljoner dollar han fick för att figurera i *Apocalypse Now* var litet väl mycket men... är man stjärna så är man. Och det finns så många originella sätt att bli av med stjärnorna. Snabbt.

Bertolucci film *Sista tangon i Paris* lämnade honom konfunderad och bitter. Han fattade inte riktigt verkets filosofiska budskap och var tvungen att blotta en snopp vars storlek inte mätte sig med namnet på affischen. Det var jätte-kallt i Paris just då och det ångade väl inte riktigt som det skulle om de heta sekvenserna. Sedan dess har Brando bestämt sig för att aldrig mera visa sig naken på duken. Och för att bli omskuren. Utan bedövning, alltså: Marlon har så småningom utvecklat en koncentrationsförmåga och särskilda andliga krafter som mobiliseras då det verkliga behövs.

Biokemi mot våldet

Men Marlon Brando får nog aldrig vara ifred. Efter det fruktansvärda familjedrama som drabbade honom satsar han nu på framtidens vetenskap. Bara biokemiska behandlingar kommer, tror han, att ta kål på våldet i världen. I människor. I sådana som han som aldrig har kunnat få bukt med det fundamentala, ursprungliga begäret. I Japan kallar man de stora kabuki-skådespelare "Kejsarrikets levande skatter". Den respekten borde visas Hollywoods vildaste nester vars memoarer tränger igenom oss som ett utplånande kabuki-vråll.

Världen går runt och står stilla

Månadens betraktelse ägnas en av våra mest obetänkta drömmar, kretsloppet. Bo Persson har ordet.

Det finns en framåtsyftande konservatism som uppträder i utopisk förklädnad. Som sådan är den svår att avslöja. Utopister förefaller ju vara allt annat än konservativa i sin samhällsomstörtande propaganda och beställsamma förbättringar. Men i det efterlämnade utopiska sluttilståndet är all förändring utrotad. Varje stund är då en sann avspeling av evigheten.

Betraktelse

Kretsloppet är den centrala tankefiguren för utopisterna. Den är ibland verbaliserad som hos statsminister Persson eller i fysikraternas rundgångsmodell av ekonomin. I andra fall krävs eftertanke och analys för att hitta kretsloppstanken.

När det neoklassiska ekonomiska mållästandet av allmän jämlikhet har inträtt, kommer underförstått kretsloppet att vara förhär-

skande. Alla anledningar till förändring har då försvunnit. Det drömda nazistiska tusenårsriket hör naturligtvis också till den utopiska kategorin, kännetecknad av rundgång.

Om en känd adertonhundratals-utopist, som fick möjligheten att förverkliga sin vision i samfälligheten New Lanark, har den samtida Jeremy Bentham yttrat (citater ur Axel Gjores, *Robert Owen*):

Owen börjar i dimma och slutar i rök. Han är en som släpar på sina doktriners boja, hans själ är en förvirringens labyrint och han undviker att komma in på detaljer. Han är alltid den samme, säger samma saker gång på gång...

Kretsloppstanken kommer till uttryck i Bibeln, till exempel när det talas om att vetekornets död är förutsättningen för vetepelantans födelse. Man ser framför sig en ständig repetition av födelse och död. Ska vanans tröta låxa evigt repas upp på nytt? Nej, svarar Den Heliga Skriften: "Förörken eder och uppfyllen jorden". Sedan, på den yttersta dagen, ska flåren skiljas från getten och slutet är nått på den mänskliga komedin.

Under den romerska förfallsperioden hände det ofta att tillträdande kejsaren inledde sin regim med en myntreform. Företrädarna hade nämligen efterhand låtit blanda alltför legeringsmetall i mynten. Myntreformen innebar att återställa guld- och silverhalterna. Emellertid: värdefullare mynt försvann då ur cirkulationen. Folk föredrog att handla med de mindre lödiga pengarna.

De bästa mynten dras in

Detta rundgångsstopp har generaliserats under namnet Greshams lag: De bästa mynten försvinner ur cirkulationen. En illustration av allmängiltigheten i Greshams lag ger omloppet av konstens artefakter. Nästan all god konst hamnar nämligen förr eller senare i museernas källare där den i tidens gång förtärs av mott och mal och ibland förstörs av läckande vattenrör. Kvar ovan markplanet blir det sekunda och högtorsartade. Greshamsk utsortering kan också iaktas inom de svenska ämbetsmannar- och politikerkräkra.

Den kanske mest uttalade avsynin inför tanken om kretsloppet evighetscirkel återfinns hos buddhismen. Men för att beskriva

den buddhistiska inställningen böjer jag ödmjukt nacken och tar hjälp av en vassare penna:

Världsflöppet består enligt den, grovt skisserat, av ett antal själar som cirkulerar genom djävlar, djurens, människornas och gudarnas riken, de goda stigande, de onda fallande. De bästa förlöses efter hand från allsammans, ingå i Nirvana och deltaga inte längre i cirkulationen; den kvarvarande botensatsen blir genom denna fortskridande avdunstning allt sämre och sämre, för att till sist i världens ålderdom hopplöst koka vidare som kvintessensen av all uselhet, där för varje stackars kvarvarande sekunda eller ännu sämre själ endast försvinnande möjligheter förefinns att rycka upp sig till beträdnad av den svåra vägen till frid.

Avsmaken för Utopia ger inte anledning att godta den alternativa institutionsbevarande och privilegieskyddande konservatismen i vare sig socialdemokratisk eller annan tappning. Förändring är av nöden i vårt arma fosterland. Man får kanske hoppas att de främmande djävlarerna kommer att befria svenskarna från obehaget att tänka och handla.

BO PERSSON

CATHERINE GIEROW